

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 2280/2022
25.06.2026. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Драгане Бољевић и Јасмине Симовић, чланова већа, у парници тужиоца „Еуробанк“ а.д. Београд из Београда, чији је пуномоћник Милан Петровић адвокат из ..., против туженог АА из ..., чији је пуномоћник Радислав М. Маравић адвокат из ..., ради дуга, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 2322/21 од 03.12.2021. године, на седници одржаној 25.06.2026. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Нишу Гж 2322/21 од 03.12.2021. године и пресуда Основног суда у Куршумлији П 69/21 од 27.05.2021. године у ставу првом, трећем и четвртном изреке и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Куршумлији П 69/2021 од 27.05.2021. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен прецизирани тужбени захтев тужиоца од 03.08.2015. године и делимично остављено на снази решење о извршењу Ив 75/14 од 20.06.2014. године којим је дозвољено предложено извршење, па је наложено туженом да на име неплаћеног дуга по уговору о динарском кредиту број 301-2788/07 од 18.04.2007. године исплати 3.353.796,91 динар са законском затезном каматом од 20.03.2014. године и по уговору о пословном револвинг оквирном кредиту плус број 309-5670/07 од 27.09.2007. године 3.103.235,23 динара са законском затезном каматом од 19.06.2014. године до исплате. Ставом другим изреке, укинута је решење о извршењу Ив 75/14 од 20.06.2014. године у делу од досуђених износа из става првог изреке до износа од 4.535.554,30 динара тражених предлогом за извршење од 18.06.2014. године на име неплаћеног дуга по уговору о динарском кредиту број 301-2788/07 од 18.04.2007. године и у делу потраживања законске затезне камате са почетком од 20.03.2014. године по уговору о пословно револвинг оквирном кредиту плус бр.309-5670/07 од 27.09.2007. године. Ставом трећим изреке, у преосталом делу решење о извршењу Ив бр.75/14 од 20.06.2014. године је остављено на снази. Ставом четвртим изреке, наложено је туженом да тужиоцу надокнади трошкове парничног поступка од 770.256,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 2322/21 од 03.12.2021. године одбијена је жалба туженог и потврђена означена првостепена пресуда у ставу првом, трећем и четвртном изреке.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду, у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23; у даљем тексту: ЗПП), Врховни суд је нашао да је ревизија туженог основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према образложењу побијане одлуке, тужилац је током 2007. године туженом, као власнику самосталне радње ... из ..., одобрио два кредита у динарској противвредности евра по куповном курсу банке, који ће тужени враћати у 120 месечних рата, према плану отплате у динарској противвредности по средњем курсу (чл. 1. и 3), са променљивом каматом стопом и овлашћењем банке да без сагласности туженог врши измене каматне стопе у случајевима наведеним у члану 5.3. уговора, између осталог и случајевима промене пословне политике банке, и да на доспеле а неблаговремено измирене обавезе обрачунава камату од 0,1% на дневном нивоу, с тим што је висина затезне камате променљива и регулисана актима пословне политике банке (члан 9). Туженом је одобрен кредит од 70.600,00 евра са каматом по стопи на годишњем нивоу од 13%, уговором од 18.04.2007 (за обртна средства и рефинансирање кредита код ProCredit банке) који је пуштен у течај 27.04.2007. године исплатом износа од 5.648.956,48 динара и од 25.000,00 евра, уговором од 27.09.2007. године са каматом по стопи на годишњем нивоу од 16,5% (за обртна средства). Као обезбеђење уредног измирења обавезе тужени је за сваки од закључених уговора о кредиту издао бланко сопствену меницу са клаузулом «без протеста».

Банка је дуг прогласила доспелим 04.03.2014. године, менице пустила на наплату 20.03.2014. године и против туженог поднела 18.06.2014. године предлог за извршење на основу веродостојне исправе (менице), на износе од 4.585.106,16 динара по уговору од 18.04.2007. године и од 3.172.195,86 динара по уговору од 27.09.2007. године, који је усвојен решењем Ив 75/14 од 20.06.2014. године. По приговору туженог решење је 18.09.2014. године стављено ван снаге у делу којим су одређени средство и предмет извршења, укинуте су спроведене извршне радње, а поступак је настављен као парнични поступак поводом приговора против платног налога по одредбама ЗПП.

Прихвативши налаз и мишљење судског вештака финансијске струке, уз погрешно констатацију да тужени није имао примедби на овај налаз, првостепени суд је утврдио остатак неотплаћене главнице (према курсу евра на дан 20.03.2014. године), коме је приписана обрачуната законска затезна и уговорена камата, и то у износу од 4.535.554,30 динара по уговору од 18.04.2007. године и 3.103.235,23 динара по уговору од 27.09.2007. године. Тужилац (банка) је 03.08.2015. године тужбени захтев поставио у износима утврђеним вештачењем.

Пресудама Привредног суда у Београду, и то делимичном пресудом П 2478/16 од 09.05.2017. године усвојен је захтев тужиоца (овде туженог) против банке и утврђено да су ништаве одредбе члана 1, 5, 3 и 9 уговора о динарском кредиту од 18.04.2007. године, а правноснажном пресудом П 2478/16 од 15.05.2019. године пребијено је потраживање овде туженог према банци од 400.193,72 динара, са доспелошћу на дан 27.02.2018. године.

Руководећи се правноснажном пресудом Привредног суда у Београду према којој је потраживање банке према туженом на дан 20.03.2014. године износило 4.154.184,35 динара по уговору од 18.04.2007. године, да је оно умањено пребијањем за износ од 400.193,72 динара, првостепени суд је закључио да дуг туженог по уговору од 18.04.2007. године износи 3.353.796,91 динар.

С обзиром на изложено, првостепени суд је делимично оставио на снази решење о извршењу Ив 75/14 од 20.06.2014. године и наложио туженом да на име неплаћеног дуга исплати тужиоцу 3.353.796,91 динар са законском затезном каматом од 20.03.2014. године, по уговору од 18.04.2007. године и године 3.103.235,23 динара са законском затезном каматом од 19.06.2014. године до исплате, по уговору од 27.09.2007. године, коју је пресуду као правилну прихватио и другостепени суд.

Врховни суд сматра да нижестепени судови, због погрешне примене материјалног права, нису потпуно утврдили чињенично стање у односу на усвајајући део тужбеног захтева.

Оцена основаности ревизијских навода о неправилној примени материјалног права захтева закључак овог суда да ли су нижестепени судови претходно на поуздан начин утврдили да ли тужилац дуг туженог према њему заснива на правно допуштеним уговореним одредбама. Ово нарочито када се има у виду да је Привредни суд у Београду означеном пресудом утврдио ништавост више одредаба предметног уговора од 18.04.2007. године (које су идентичне обавезама из уговора од 27.09.2007. године). Ради се о одредбама које се односе на уговарање курсних разлика приликом испуњавања обавеза уговорних страна из тог уговора и на овлашћење тужиоца да без сагласности туженог мења стопу уговорене редовне и затезне камате, у складу са актима своје пословне политике.

Првостепени суд своју одлуку заснива на налазима и мишљењима вештака Горице Лакић из овог предмета и Косте Шошкића из предмета П 2478/16 Привредног суда у Београду), иако се ради о два различита налаза који су дати у предметима са различитим тужбеним захтевима, у којима су вештаци имали различите задатке вештачења (према констатацији другостепеног суда), а чије налазе није усагласио, супротно налогу другостепеног суда из раније донете одлуке у овом предмету Гж 3867/19 од 23.01.2020. године. С обзиром да је у налазу и мишљењу из овог предмета приказиван обрачун вршен у еврима, а не у динарским противвредностима одобрених износа кредита и извршених исплата, да нису приказани датуми тих исплата (са тада важећом курсном листом) нити каматне стопе које су примењиване (и да ли је било и у којим периодима њихове промене), да су приликом вештачења примењени различити курсеви (иако је таква примена уговорена), нижестепени судови се нису бавили правном ваљаношћу тих и других уговорних одредаба за разлику од Привредног суда у Београду), тако да је остала нејасна структура дуга (главни дуг, обрачуната камата,

која, на које износе, по којој стопи и за које периоде), односно да ли постоји обавеза на исплату дуга туженог према тужиоцу и ако постоји у ком износу.

Одредба уговора о кредиту којима се уговарају курсне разлике (тако да тужилац кредит одобрава у динарској противвредности евра по куповном курсу важећем на дан пуштања кредита у течај, а тужени отплату врши по вишем, средњем курсу на дан исплате), од чега иначе зависи висина обавезе, противна је основним начелима облигационог права садржаног у ЗОО, пре свега начелима равноправности страна у облигационом односу (члан 11), савесности и поштења (члан 12), забране злоупотребе права (члан 13), једнаке вредности давања (члан 15) и забране проузроковања штете (члан 16), те су због тога такве одредбе ништаве, а правна последица ништавости огледа се у томе да је неоснован тужбени захтев банке да захтева исплату износа дугованих на основу такве уговорне одредбе.

Исто тако, уговором установљено право банке да мења каматну стопу (цену коришћења кредита) по сопственом нахођењу и без сагласности друге уговорне стране, уговорну обавезу чини неодређеном, односно неодредивом у наведеном делу, супротно одредби члана 46. став 2. Закона о облигационим односима - ЗОО, због чега је таква одредба ништава, сагласно члану 47. ЗОО. Становиште је овог суда да означене одредбе уговора о променљивој стопи уговорене камате не садрже параметре за одређивање и обрачун њене висине, у случају да наступе услови за измену. Управо супротно, оне по својој природи представљају упућујућу норму на пословну политику банке од које зависи начин обрачуна и висина променљиве стопе уговорене камате, а која кориснику кредита није била позната ни у време закључења уговора, ни током његовог трајања, при чему нижестепени судови нису констатовали да ли је током трајања уговора дошло до повећања промене каматне стопе и тиме до увећања анuitета. Уговарање каматне стопе на начин да је одређивање садржине једне од битних уговорних обавеза корисника кредита (обавезе да плати камату на одобрена средства кредита по одређеној стопи) у потпуности препуштено вољи друге уговорне стране - банке (тужиоца), да једнострано мења висину уговорене каматне стопе, а без познатих или прецизираних параметара у самом уговору и без закључења посебног анекса на ту околност, супротно је не само одредбама члана 46. ЗОО, већ и основним начелима ЗОО, које подразумевају равноправност странака у облигационом односу (члан 11), савесност и поштење у заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа (члан 12), забрану злоупотребе права (члан 13), једнаке вредности давања (члан 15) и обавезу уговорних страна да се у остваривању својих права уздрже од поступака којима би се отежало извршење обавезе друге стране (члан 18. став 3).

Осим тога, одредбама члана 9. оба уговора, којима је регулисано поступање у случају доцње дужника у извршењу уговором преузетих обавеза, уговорено је да на све доспеле а неизмирене обавезе по кредиту банка дужнику обрачунава и од њега наплаћује камату у висини од 0,1% на дневном нивоу, који обрачун се врши од дана доспећа до дана измирења обавезе, при чему је висина и ове каматне стопе променљива и регулисана актима пословне политике банке. Из истих разлога који су изложени у погледу ништавости променљиве уговорене каматне стопе, а везано за неодређеност параметара и њихову променљивост без јасних критеријума, и то само вољом једне (економски надмоћније) стране, и одредбе о затезној камати су ништаве.

Уговарањем, односно задржавањем права једностране промене каматне стопе у складу са актима своје пословне политике, која регулише висину и начин обрачуна камате, банка се обезбедила од заједнички преузетог ризика коришћењем своје надмоћне економске позиције у односу на главног дужника (корисника кредита), на који начин му је наметнула неправичне услове уговарања. Иако је неспорно право банке да штити вредност свог капитала, то не значи да је тиме дозвољено да банка, коришћењем своје очигледно јаче позиције у односу на дужника, уговара једнострану заштитну клаузулу којом се на другу (слабију страну) пребацује заједнички преузет ризик и тиме тој страни намећу неправични услови уговарања. Осим што је овакво поступање супротно наведеним одредбама облигационог права, оно је противно и уставној гаранцији заштите потрошача и забрани свих нечасних радњи на тржишту (члан 90. Устава Републике Србије).

Осим тога, одлука тужиоца (банке) од 04.03.2014. године о проглашењу кредита доспелим у ствари представља раскид уговора, и после те одлуке не може се примењивати одредба о уговореним каматним стопама, јер су на тај дан наступила дејства раскида у смислу члана 132. ЗОО.

Сагласно правилима о терету доказивања из чл. 7, 228. и 231. ЗПП, на тужиоцу је терет доказивања износа који му тужени дугује, а на туженом терет доказивања супротног - да је потраживање тужиоца престало, односно да је његова висина нижа од оне коју је означио тужилац. Међутим, нижестепени судови су, због неправилне примене материјалног права на које је указано овом одлуком, занемарили и правила о терету доказивања и побијану пресуду засновали првенствено на правноснажно окончаном спору истих странака у вези са раније закљученим уговором о кредиту (у различитим улогама и са различитим предметом тужбеног захтева) који је вођен пред привредним судом.

У поновном поступку првостепени суд ће, у складу са чланом 313. ЗПП, поступити по примедбама из овог решења, поново испитати структуру и висину дуга, и по потреби здружити ради увида спис Привредног суда у Београду П 2478/16. Суд ће разјаснити и да ли је тужилац „прецизирањем“ тужбеног захтева у ствари снизио своје новчано потраживање по уговору о кредиту, односно да ли је у том делу повукао тужбу, у ком случају ће у односу на тај део захтева одлучити на начин прописан чланом 465. став 1. ЗПП - укинуће решење о извршењу у погледу обавезе туженог да исплати део потраживања који је у међувремену плаћен.

При доношењу нове одлуке којом се у конкретном случају заправо одлучује о приговору туженог против решења о извршењу, којим је он обавезан да плати тужиоцу одређен новчани износ, суд ће правилно применити члан 460. став 4. ЗПП. То значи да пресудом неће поново одлучивати о захтеву за исплату, пошто је о томе одлучено решењем о извршењу, већ ће одлучити да ли решење о извршењу на основу веродостојне исправе остаје на снази, или ће бити укинута у целини или делимично у погледу обавезе туженог на исплату новчаног потраживања. У случају да одлучи да решење о извршењу укине у неком делу, суд неће одлучивати о основаности захтева, јер се на тај начин поступа само у случајевима из члана 461. став 1. и 3. ЗПП - ако тужени приговори да нису постојали законски основи за издавање платног налога (чланови 455. и 456) или да постоје сметње за даљи ток поступка, односно ако поводом приговора недоследности нађе да је захтев доспео после издавања решења о извршењу а пре закључења главне расправе.

Укинута је и одлука о трошковима поступка јер иста зависи од коначног исхода спора.

Сходно изложеном, на основу чл. 416. став 2. и 165. став 3. ЗПП, одлучено је као у изреци решења.

**Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић